◉ ***Верасок***
Вераснёўскім вечарком

◉ ***Конкурс***
Казкі школьнага ранца

◉ ***Зубронак***
Тамтэйшы спеўнік —
па-беларуску

◉ ***Літаратурныя старонкі***
Жахліва-вясёлыя гісторыі,
або Прыгоды
легендарнага Цмока

◉ ***Псі-фактар***
Сакрэт добрых узаемаадносін
з настаўнікамі

◉ ***Настаўніцкая на праслушцы***
Чым вучні настаўнікаў
раздражняюць

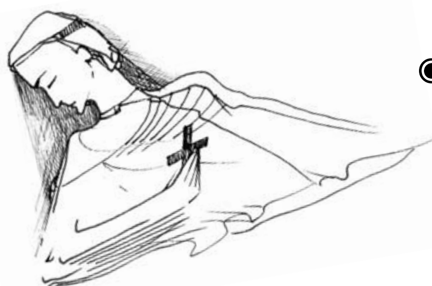

bjarozka@mail.ru
vk.com/club 34570145

Вераснёўскім вечарком

Павер і ты…

Калі ты лічыш, што спыніцца можна,
І хочаш рукі апусціць, замерці ўраз,
Успомні, што па кроках, асцярожна,
Стварыў аднойчы моцны Творца нас.
І гэта значыць, што ісці наперад —
Амаль адзінае, што трэба нам усім.
І неяк жыць…
Так, каб у сэрцы веру
У лепшае ніхто не загасіў.

Так, трэба верыць!
Ён жа ў нас паверыў!
Ён ведаў, што мы можам, і таму
Па нашых жа магчымасцях адмерыў
Усё, за што мы ўдзячныя Яму!
Павінны мы прайсці былі нягоды,
Адчай і смутак, гора і тугу…
Усе-ўсе адольваць перашкоды,
Ніколі не казаць: «Я не змагу».

Калі ў адчаі хочацца памерці,
А грудзі разрывае моцны боль
І з памяці, як з раны,
хочаш сцерці
Атрутных, горкіх успамінаў соль,
Калі міжволі апускаеш рукі,
І не ўзнімаеш да нябёс вачэй —
Тады знікаюць колеры і гукі,
І толькі сум становіцца ярчэй.

— Я болей не магу! —
з адчаем скажаш. —
Бо гэты свет бяздушны і пусты!

А Ён табе ціхенечка адкажа:
— Я верую ў цябе! Павер і ты…

Ірына РАДЗІХОЎСКАЯ,
11 клас, Дворнасельская СШ,
Міёрскі раён

Летні ўспамін

Растала лета,
Нібы й не было...
З брусніцамі спелымі
У восень сплыло.

Кляновым лісточкам
На сцежку лягло...
Растала лета,
У восень сплыло.

Цуд

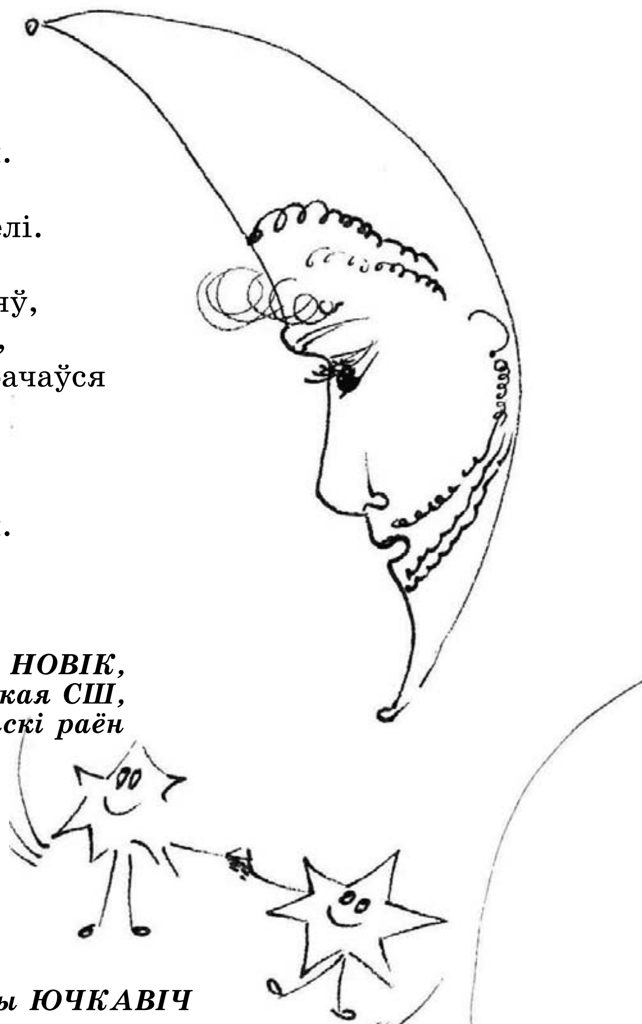

Вераснёўскім вечарком
Месяц выгнуўся сярпом.
Зоркі весела мігцелі,
Зверху на зямлю глядзелі.

Ветрык над зямлёй гуляў,
Дрэўцам косы заплятаў,
Потым з хмаркай паспрачаўся
І далей сабе памчаўся...

Вераснёўскім вечарком
Месяц выгнуўся сярпом.
Зоркі весела мігцелі
І з нябёс уніз ляцелі.

Аляксандра НОВІК,
9 клас, Ждановіцкая СШ,
Мінскі раён

Малюнкі Аксаны ЮЧКАВІЧ

● **Конкурс**

Казкі школьнага ранца

Гэтай падборкай завяршаецца наш казачны конкурс.
Прозвішчы пераможцаў шукайце ў кастрычніцкім нумары.

Стары Заяц

У адным дзіцячым пакоі сярод мноства іншых цацак жыў-быў стары плюшавы Заяц. Хоць яму было ўжо шмат гадоў, плюшавы Заяц быў усё яшчэ вельмі прыгожым, і ў яго былі вялікія добрыя вочы з доўгімі цёмнымі вейкамі. Апрануты ён быў у чырвоныя штонікі і блакітную кашульку.

Але ў дзяцей было шмат новых сучасных цацак, і яны даўно не заўважалі старога Зайца. Ён сядзеў на самай верхняй палічцы і пакрываўся пылам. Ад такой няўвагі Зайцу было вельмі крыўдна і самотна.

Кожную ноч, калі людзі засыналі, цацкі ажывалі, і кожная з іх хвалілася, як яе любяць гаспадары, а са старога Зайца ўсе толькі кпілі ды пасмейваліся.

І вось аднойчы ў госці да дзяцей прыйшла маленькая суседская дзяўчынка Аленачка. Яны доўга гулялі разам, і напрыканцы вечара Аленачка пахвалілася, што ў яе сёння дзень нараджэння. Дзеці вельмі ўзрадваліся і захацелі зрабіць Аленачцы які-небудзь падарунак. Яны паклікалі маці і, параіўшыся з ёй, вырашылі прапанаваць Аленачцы самой выбраць, што яна захоча з іх цацак.

Усе вельмі здзівіліся, калі дзяўчынка паказала на старога Зайца. А калі маці даставала яго з паліцы, то расказала, што гэта была яе самая любімая цацка ў дзяцінстве, і шкада, што дзеці яе нават не заўважаюць. Таму яна з задавальненнем дорыць цацку Аленачцы, каб і для яе плюшавы Заяц стаў сапраўдным добрым сябрам.

З таго часу плюшавы Заяц зноўку стаў шчаслівым, бо яго вельмі палюбіла новая гаспадыня. Ды і сам Заяц таксама вельмі палюбіў Аленачку.

Ліза ПЕРАВОЗЧЫКАВА,
7 клас, гімназія № 1, Барысаў

Асабовы займеннік

Было гэта вельмі даўно. У казачнай краіне Лінгвістыцы жыла-была чараўніца. Звалі яе Марфалогія. Разам са сваёй сястрой Фанетыкай яна кіравала гэтай краінай. Звычайна ўсе валадары вельмі адзінокія, хоць вакол іх і тоўпіцца незлічоная колькасць прыдворных, целаахоўнікаў, прыслугі ды падхалімаў...

Марфалогіі таксама было б вельмі самотна, калі б не яе дзеці — часціны мовы. Кожная з іх мела свае абавязкі.

Старэйшым быў Назоўнік. Ён штодзень уставаў на досвітку і браўся за работу. Назоўнік вельмі ганарыўся тым, што амаль ніводны сказ не можа абысціся без яго, таму і задзіраў нос, лічачы сябе адметным, важнейшым за іншых. З гэтае прычыны ён часта сварыўся з братам Дзеясловам, які таксама пачуваў сябе самым-самым, лепшым нават за старэйшага брата.

Амаль кожны вечар Назоўнік і Дзеяслоў спрачаліся:

— Я галоўны, бо я абазначаю прадмет! — крычаў першы.

— А што твой прадмет без дзеяння? — распыляўся другі.

— Супакойся і ўспомні, чыё дзеянне ты абазначаеш?

— І тым не менш — я галоўны, што б ты там сабе ні думаў! — лемантаваў Дзеяслоў.

Іншы раз браты нават за чубы хапаліся, і тады ўсе астатнія часціны мовы расцягвалі іх у розныя бакі.

Трэці брат, Прыметнік, у спрэчку старэйшых не ўступаў, жыў ціха, у згодзе з Назоўнікам, пабойваўся і недалюбліваў Дзеяслова, таму ніколі не меў з ім аніякіх спраў. Прыметнік аддана абазначаў прыметы назоўніка і быў вельмі задаволены сваім жыццём.

А вось самы малодшы вылучаўся адметнасцю, быў не падобны да іншых. Нават імя ў яго доўга не было. Маці Марфалогія прыставіла немаўля да Назоўніка, каб тое вучылася ў старэйшага розуму.

Спачатку Назоўнік дужа зарадаваўся: «Вось які я разумны, да мяне нават вучыцца ідуць!» Але хутка радасць прайшла. Пачаў Назоўнік злавацца на брата, маці скардзіцца:

— Што ж гэта такое?! Не паспела ў гэтага выскачкі малако на вуснах высахнуць, а ён ужо намагаецца замест мяне ў сказ улезці, маё месца заняць, замест майго імя выступае! Займеннік! Займеннік брыдкі! Сам жа нічога з сябе не ўяўляе! Толькі і дзяўбе адно: Я, ТЫ, МЫ, ВЫ, ЁН, ЯНА, ЯНО, ЯНЫ! Бач ты, асоба важная! ЗАЙМЕННІК! АСАБОВЫ ЗАЙМЕННІК!

З лёгкай рукі Назоўніка і пачалі малодшага брата клікаць Займеннікам.

Канчаткова раззлаваўшыся на тое, што апошні выціскае яго са сказа, Назоўнік, калі маці Марфалогія некуды адхінулася, прагнаў Займенніка ад сябе і стаў працаваць адзін.

З гэтага атрымалася вось што: кніжкі стала нецікава чытаць. Ляжалі яны на паліцах, пакрываліся пылам. Занепакоілася Марфалогія і ўгаварыла старэйшага сына папрасіць прабачэння ў пакрыўджанага Займенніка, зноў прыняць яго ў тэксты. Паслухаўся маці ўпарты Назоўнік, хоць і вельмі цяжка было яму паступіцца сваімі прынцыпамі. Ды толькі маці ніколі сваім дзецям нічога дрэннага не параіць, таму яны заўсёды павінны яе слухацца!

З таго часу ўсе часціны мовы сталі жыць у згодзе і сяброўстве. І кніжкі больш не залежваліся на паліцах.

Аляксандра БЕЛАЯ,
7 клас, Крывіцкая СШ, Мядзельскі раён

Кот Чарныш

Жылі на свеце дзед і баба. Жылі бедна. Дзед хадзіў на паляванне, баба лавіла рыбу.

Аднойчы дзед знайшоў у лесе ката, які быў чорны-чорны, бы цёмная ноч. І загаварыў той кот з дзедам па-чалавечы: «Дзеду, вазьмі мяне ў хату, прытулі, кармі рыбай, і я табе шчасце прынясу».

Здзівіўся стары, але ўзяў ката. Прынёс яго дадому, пасадзіў на печку і стаў бабу чакаць. Прыйшла тая, дзед ёй расказаў усё, як было, і баба прамовіла:

— Жыві, каток, у нас, еш рыбу, будзеш нам за сына, а імя табе дадзім Чарныш.

Так і сталася.

А ў хуткім часе захварэла дачка цара. Паклікаў ён дактароў з усяго свету, паабяцаў ім за лячэнне любімай дзяўчынкі паўцарства і выкананне любога жадання. Але царэўне лепей не станавілася…

Тады кот папрасіў дзеда з бабай адпусціць яго да цара. Яны дазволілі, і Чарныш пабег у палац. Прыбег і сказаў цару, што царэўна паправіцца, калі ён, Чарныш, правуркоча ёй на вуха сваю песеньку.

Паверыў цар кату, дазволіў яму для хворай царэўны песеньку сваю праспяваць...

Як сказаў Чарныш, так і адбылося. Царэўна выздаравела, а цар спытаў, чаго кот хоча за гэта. А той папрасіў толькі, каб царэўна на развітанне яго пацалавала.

Як толькі царэўна выканала просьбу ката, Чарныш адразу ж ператварыўся ў прыгожага юнака і прызнаўся дзяўчыне, што ён царэвіч з суседняй краіны і быў ператвораны ў ката злым ведзьмаком. А яна сваім пацалункам зняла з яго тыя чары.

Царэвіч адразу ж закахаўся ў царэўну і яна таксама яго пакахала. А ў хуткім часе цар зладзіў вяселле. Царэвіч паклікаў жыць у палац дзеда з бабай, і тыя згадзіліся.

Усе сталі жыць-пажываць і дабра нажываць.

Даніла ЛАТОШ,
6 клас, СШ № 1, Лагойск

Маленькія чараўнікі

Сярод шырокіх палёў, бязмежных лугоў, зялёных лясоў прытулілася да ракі маленькая вёсачка. А ў той вёсачцы, ва ўтульным дворыку з роўнымі дарожкамі і рознакаляровымі клумбамі, знаходзілася школа. Кожную раніцу запаўнялася яна звонкімі галасамі дзяцей. Спакойныя і гарэзлівыя, гаварлівыя і маўклівыя... але як толькі залівісты званок пакліча дзетак на ўрок, у класе адразу ж пануе цішыня. Бо зараз парог пераступіць яна, іх любімая настаўніца.

Цёплы позірк, ласкавы голас — усё гэта напаўняла школьныя ўрокі такой пяшчотай і дабрынёй, што нават самыя непаслухмяныя вучні супакойваліся. У вачах настаўніцы свяцілася радасць, бо ёй падабалася працаваць з гэтымі стараннымі дзеткамі.

Але аднойчы раніцай дзеці заўважылі: штосьці не так. І настаўніца тая ж, і голас па-ранейшаму ласкавы, і позірк лагодны, але ў вачах перастала свяціцца радасць.

Спачатку дзеці падумалі, што настаўніца проста незадаволена іх вучобай, і сталі яшчэ больш стараннымі, паслухмянымі, дапытлівымі. Але вочы настаўніцы ўсё роўна адбівалі смутак.

Тады дзеці звярнуліся да феі, якая жыла непадалёку:

— О паважаная фея, дапамажы нам вярнуць радасць нашай настаўніцы. Ты ўсё можаш, мы ведаем.

Фея ўздыхнула і сказала:

— Мілыя дзеці, мне таксама падабаецца ваша настаўніца. Але я нічым не магу ёй дапамагчы. Злы чараўнік зрабіў так, што сын настаўніцы ніколі не зможа размаўляць альбо чытаць кніжкі. І мацярынскае сэрца будзе балець да той пары, пакуль хтосьці з вас не захоча падарыць сваю здольнасць размаўляць і чытаць гэтаму хлопчыку.

Дзеці ў адзін голас закрычалі:

— Я аддам! І я таксама!

Але фея іх перапыніла:

— Але ў кожнага з вас ёсць бацькі, што стане тады з імі?

Задумаліся дзеці, засмуціліся. А фея ўсміхнулася і сказала:

— Вось вы і здзейснілі цуд, дзеці. Ніякі чараўнік не справіцца з цяплом вашых сэрцаў, з той радасцю, якую вы толькі што падарылі сыну вашай любімай настаўніцы!

А раніцай, калі дзеці прыйшлі ў школу, на школьным падворку іх сустракала настаўніца. Цёплы позірк, ласкавы голас, а ў вачах... Ніколі ў гэтых вачах не было столькі радасці!!!

Віка ЦЯРЛЕЦКАЯ,
8 клас, Фядорская СШ,
Столінскі раён

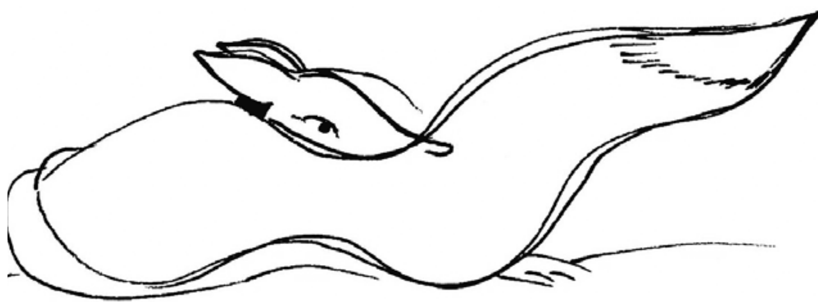

Як Воўк і Лісіца перапалохаліся

Павячэраўшы падсмажанай курыцай, Лісіца з Ваўком пайшлі адпачываць. Лісіца прымасцілася на печы, а Воўк падаўся спаць у сенцы. Але толькі ён заплюшчыў вочы, як раптам пачуўся грукат у дзверы. Воўк спачатку падумаў, што яму здалося, але грукат паўтарыўся: бам-бам-бам. У Ваўка аж зубы заляскалі ад страху. Пабег ён хутчэй да Лісіцы:

— А мая ж ты кумачка, Лісачка, прачніся хутчэй! Там нехта ў дзверы моцна грукае. Мабыць, гэта Мядзведзь прыйшоў пакалаціць нас за той мёд, што мы ў яго на мінулым тыдні скралі.

Лісіца, прыгрэўшыся на печы і не жадаючы вылазіць з-пад цёплай коўдры, пазяхнула і сказала:

— Гэта ты, напэўна, пераеў. Я ж бачыла: ты большую палову куркі ўмяў, вось цяпер і заснуць не можаш. Будзеш другі раз ведаць, як маю долю хапаць.

І, перавярнуўшыся на другі бок, Лісіца засапла на ўсю хату, а Воўк, збянтэжаны, прымасціўся пад сталом, бо вельмі баяўся вяртацца зноўку ў сенцы.

Але толькі ён заплюшчыў вочы, як зноўку пачулася: бам-бам-бам. Воўк ад нечаканасці падскочыў ды як завые:

— Лісачка, прачніся, кумачка! Я ж баюся, каб з табой што не здарылася! Я ж за цябе хвалююся!

Лісіца расплюшчыла адно вока і таксама пачула грукат. Яна ўсхапілася з печы і кубарам скацілася на падлогу. Сядзяць Лісіца з Ваўком пад печчу, прыціхлі, толькі ў Ваўка зубы ляскаюць, а ў Лісіцы хвост аб падлогу б’ецца ад страху.

Нарэшце, вырашылі Воўк з Лісіцай схадзіць паглядзець, хто там грукае. Ціхенечка пракраліся ў сенцы і толькі хацелі адчыніць дзверы, як штосьці так моцна забарабаніла ў акно, што Воўк з Лісіцай не вытрымалі і, як шалёныя, кінуліся прэч з хаткі. І больш туды не вярнуліся, бо баяліся, што Мядзведзь усё сядзіць там і іх падпільноўвае...

З таго часу і не жывуць яны ў хатцы. Лісіца сабе нару вырыла, бо туды Мядзведзь аніяк пралезці не зможа, а Воўк наогул усю зімку па лесе халодным бадзяецца, ад Мядзведзя хаваючыся.

Аб тым забыліся і Воўк, і Лісіца, што восенню ў лесе вятры моцна бушуюць. Вось і тады не Мядзведзь, а вецер грукаў у дзверы, просячыся ў хатку. А Мядзведзь тым часам моцна спаў у сваім берлагу і казачныя сны бачыў...

Настасся ФЕДАРЭЦ,
8 клас, Слабадская СШ, Мядзельскі раён

Самыя важныя

Насцечка прыбегла са школы, пакінула ранец у сваім пакоі, пераапранулася і пабегла гуляць да сябровак. А ў ранцы засталіся чатыры падручнікі: матэматыка, гісторыя, беларуская мова і беларуская літаратура. Надакучыла ім ляжаць без справы, і пачалі яны спрэчку. Матэматыка ганарліва заявіла:

— Я — царыца ўсіх навук. Мяне ведалі яшчэ ў старажытныя часы. Значыцца, я — найважнейшая!

— Не, я! — усклікнуў падручнік па гісторыі. — Я ўсё ведаю пра даўнія часы. Без мяне дзеці не дазналіся б, што рабілася тысячы гадоў таму.

— Нічога такога, я важнейшая за вас усіх, — вымавіла беларуская літаратура, — бо мяне стваралі таленавітыя пісьменнікі і паэты!

І тут раптам гучна засмяялася беларуская мова:

— Ды калі б не мае літары і правілы, літаратуры ў свеце не было б наогул, а ў падручніку па гісторыі засталіся толькі малюнкі! Каб не я, у матэматыцы не было б задачак, а толькі прыклады, але заданняў да іх таксама не існавала б.

Тут да спрэчкі далучыліся дзённік з пеналам:

— Я — самы галоўны! — крычыць дзённік. — Бо па маіх адзнаках можна даведацца, вучань выдатнік ці гультай!

— А я захоўваю ўсе прылады: ручкі, алоўкі, лінейкі і цыркулі! — даводзіць сваё пенал. — А без іх вучань не праявіць здольнасці, нічога не напіша і не накрэсліць.

Тут прыйшла Насцечка, дастала з ранца ўсе падручнікі, сшыткі, дзённік, пенал і пачала выконваць дамашнія заданні. Потым падышла маці, абняла дачку і сказала:

— Якая ты ў мяне разумніца. Будзь уважлівай і стараннай, выконвай заданні. Кожная навука асаблівая і цікавая, а з дапамогай падручнікаў ты даведаешся пра розныя падзеі і факты, вывучыш правілы і яшчэ шмат карыснага!

Тут падручнікі перасталі спрачацца, бо зразумелі, што кожны з іх па-свойму важны і неабходны, бо вучыць чаму-небудзь карыснаму.

Андрэй ЖУКАВЕЦ,
8 клас, гімназія № 1, Старыя Дарогі

Малюнкі Аксаны ЮЧКАВІЧ

● **Зубронак**

Тамтэйшы спеўнік — па-беларуску?

Яшчэ не, але разам з вамі — магчыма! Абвяшчаем конкурс перакладчыкаў.

Сярод шматлікасці традыцый нацыянальнага дзіцячага лагера «Зубронак» ёсць і традыцыя спеўная, а ў дадатак да яе — свой спеўнік. 11 тэкстаў, дарагі чытач, можаш знайсці на афіцыйнай старонцы лагера **www.zubronok.by,** там і музычныя запісы ёсць, і асобна далучаныя тэксты.

Увага, парада: перад тым, як ехаць адпачываць у «Зубронак», я думаю, не пашкодзіць некалькі з іх альбо вывучыць, альбо прыгадаць — калі хто не першы раз едзе. Потым прыдасца!

Усе спевы пададзены на рускай мове апрача адной — «Нарачанкі», але лагер наш «Зубронак» усё ж такі нацыянальны, а не міжнародны статус мае, дык і, здаецца, не стае яму спеваў па-беларуску. Прыедуць госці з іншых краін у лагер да беларусаў, а смак беларускай мовы ці змогуць па гэтых спевах адчуць?

Вось і вырашыла я, дарагі чытач, табе прапанову зрабіць: а што, калі б гэтыя песні ды паспрабаваць на беларускую перакласці, а раптам добра атрымаецца?

Конкурс перакладчыкаў працягнецца ад выхаду гэтага нумара і да Новага года. Можаце дасылаць свае варыянты на нашу скрыню **bjarozka@mail.ru.** Лепшыя пераклады будуць апублікаваны.

З радасным чаканнем — ініцыятар конкурсу,
рэдактар аддзела школьнага жыцця
Аксана ЮЧКАВІЧ

● Літаратурныя старонкі

Алена МАСЛА

Жахліва-вясёлыя гісторыі, або Прыгоды легендарнага Цмока

Гісторыя пра тое, як у аднаго Хлопчыка з'явілася паштовая скрыня для электроннага ліставання

Гэта казачная гісторыя пачалася не за сінім морам, не за шырокім долам, не ў трыдзявятым царстве і не за часамі цара Гароха. Што праўда, то праўда: у тых мясцінах і за тым часам столькі чарадзейства і розных прыгод адбылося — да гэтай пары казачнікі перабаяць не могуць. Некаторыя людзі нават лічаць, што даўней, калі кісель у рэках з малочнымі берагамі быў смачнейшым, героі — больш гераічнымі, боты-хуткаходы бегалі шпарчэй за сучасныя аўтамабілі, а дываны-самалёты, у адрозненні ад звышхуткасных, лёталі і не псаваліся, — дык вось тады ўсе казкі і былі, тады ж усе і скончыліся.

Але ў тым-та і фокус, што казка жыве сама па сабе, незалежна ад таго, хто там што пра яе думае. І, здараецца, пачынаецца яна ў сённяшнім дні з нейкай зусім звыклай драбязы.

Вось, да прыкладу, скажыце, каго здівіш сёння электроннай поштай? Сядзяць людзі за камп'ютарамі ў розных месцах зямлі ды за імгненне адно аднаму лісты дасылаюць.

Але ж у аднаго Хлопчыка, які з Мамай, Татам, Старэйшым Братам і сваёй любімай бабуляй Ружай жыве ў Менску*, якраз і не было электроннай скрыні.

Неабходная даведка*

Галоўны герой гэтай гісторыі, пан Цмок, настойвае, каб горад зваўся падаўнейшаму — Менск, а не Мінск — бо так яму больш звыкла. Кажа, гэтае месца так звалася яшчэ ў часы, калі ён паўз яго лётаў да Серабранкі — срэбра браць, захаванае некалі прапрадзедам, Цмокам Дванаццацігаловым. І не істотна, як шмат у свеце ад той пары змянілася, і сама Серабранка стала часткай вялікага Менска. Пан Цмок за тое, каб трымацца гістарычнай праўдзівасці.

Камп'ютар у іх сям'і быў, але Хлопчыку Мама дазваляла толькі два разы на тыдзень да яго падыходзіць і гуляць — нядоўга! — у якую-небудзь гульню. Астатні час ён вучыўся, бавіўся на двары, займаўся ў секцыях па каратэ і шахматах, ездзіў маляваць у выяўленчую студыю, а таксама чытаў кнігі. І хаця імкнуўся зразумець Маму, якая паўтарала, што доўгае сядзенне ля камп'ютара пагаршае здароўе, усё ж марыў займець сабе электронную пошту. Ведама: адна справа — з сябрам Максімам размаўляць па дарозе дадому са школы, і зусім іншая — напісаць яму ліст праз камп'ютар. Скажам, такога зместу: «Прывітанне, Максім! Я ўжо ў кватэры. А ты? Патэлефануй мне, дамовімся, калі на вуліцу пойдзем». Пагадзіцеся, што такую важную інфармацыю можна перадаць толькі праз электронную пошту.

Можа, гараваў бы наш Хлопчык і сёння, каб не яго Цётухна. Яна вельмі любіла свайго пляменніка і аднойчы заступілася за яго перад строгімі бацькамі. «Дайце вы яму ахвотку сагнаць, — сказала яна ім. — А то хлопец камп'ютарам трызніць».

Мама і Тата падумалі-падумалі ды паслухаліся Цётухну. Вырашылі, што лепей забараніць хлопчыку есці тварог, які ён дужа не любіць. Раптам ад забароны апетыт да яго з'явіцца? А ліставацца яму дазволілі па дваццаць хвілін на дзень — час, не катастрафічны для здароўя.

Старэйшы Брат дапамог Хлопчыку зарэгістраваць электронны адрас. І, натуральна, першы ліст, які Хлопчык напісаў, адрасаваўся Цётухне. «Прывітанне, дарагая Цётухна. Мне каля камп'ютара можна быць толькі 20 хвілін. Адказвай хутчэй! Пакуль!»

Хлопчык напісаў увечары, перад тым, як класціся спаць. Ніхто не стаў зважаць на тое, з якім нецярпеннем чакаў ён адказу. Мама строгім голасам нагадала, што, калі камп'ютар будзе ствараць праблемы, Хлопчык яго больш не пабачыць. І Хлопчык мусіў ісці ў ложак.

Спачатку ён доўга не мог заснуць з-за думак, ці правільна ўсё зрабіў і ці дайшоў той ліст Цётухне. Назаўтра ён адседзеў на занятках у школе, пасля адзаймаўся на ўсіх сваіх секцыях і выступіў з вершам на ранішніку, забіў гол у вароты каманды з суседняга двара, а яны ім — тры, пад'еў тонкіх мучных бліноў, напечаных бабуляй Ружай (і нават пакаштаваў тварагу), і толькі тады яму дазволілі сесці да камп'ютара. А там!..

Уласна, там пачыналася тое, чаго яшчэ не адбывалася нідзе і ні з кім. Ліст прыйшоў з адраса яго Цётухны. А вось пісалася ў ім...

Чакайце, усё па парадку!

Ліст ПЕРШЫ — ад ЦМОКА. А таксама Гісторыя пра шкоду нялётнага надвор'я і непрыемнасці з прыемнасцямі, якія праз яго здараюцца

Прывітанне, Хлопчык!

Адкуль я цябе ведаю? О, я такі разумнік, такі спрытны, такі ўвішны і легендарны — што я ведаю усё! Ці амаль што ўсё. Хаця, канешне, хутчэй усё, чым амаль... Карацей, пра цябе я ведаю таксама. Зараз патлумачу, адкуль. Ды ад тваёй Цётухны, ад каго ж яшчэ!

Ляцеў я сёння раніцай над Серабранкай, акурат у Лошыцкім парку хацеў прызямліцца, паглядзець мясціны, дзе даўней родзіч мой, Свіслацкі Цмок, любіў адпачыць, пад месяцовым святлом апаляцца... І ўжо бачыў я шаты дрэваў у Лошыцкім парку, і ўжо нават зніжацца пачаў, як раптам — трам-тара-рам! — урэзаўся ў нешта каменнае ўсімі сваімі галовамі. Дарэчы, сіноптыкаў не паслухаўся, а папярэджвалі ж: нялётнае надвор'е!.. Апошняе, што бачыў перад сабой, вялікую пухнатую хмару.

Колькі часу мінула — не ведаю. Апрытомнеў — на Сярэдняй Галаве гуз, як тое яйка, на Левай — зуб зламаны. Правая, яна заўжды нейкая больш асцярожная, дык толькі падрапалася (але пасля, дарэчы, галасіла, што ёй больш за ўсіх перапала)! Дык вось: ляжу я з усімі сваімі галовамі ў нейкай люльцы, падвязанай да высачэзнага хмарачоса, хвастом раўнавагу трымаю, каб з той люлькі не выкуліцца, аж раптам...

Раптам адчыняецца акно, і такая ладная пані — бландзінка ў целе, проста ягадка, а не пані, красачка, а не бландзінка, проста піражок (так і з'еў бы!). Адчыняе гэта яна мне акно і кажа:

— Эх, як жа вам не задалося, пан Цмок! Гэта хмара вінаватая, бо верхнія паверхі часцяком сабой прыкрывае. За ёй вы, пэўна, і не пабачылі нашага хмарачоса. Ну, ды нічога. Заходзьце хуценька, зараз вашыя раны апрацую, кавай вас напаю і пабягу: я да доктара спяшаюся! А вы тым часам у сеціве пасядзіце, мяне дачакаецеся. Інтэрв'ю з вамі зрабіць жадаю. Такога яшчэ свет не бачыў, каб Цмок у гарадскую кватэру завітаў! Толькі ўперад да доктара, з гэтым строга, бо інакш бальнічны ліст не закрые — на працы непрыемнасці будуць.

Я і апомніцца не паспеў, як сядзеў ужо ў мяккім фатэлі, гузак і драпіны былі абмазаны нейкім духмяным шмуравідлам з зёлкамі, на зламаны зуб пакладзена пігулка анальгіну, а на століку дыміліся тры вялізныя кубкі з чорнай кавай! Да іх на падносе былі пададзены: сыр, булачкі, слоік сочыва, вяндліна, цукеркі і цэлы пакунак тлустых вяршкоў!

Пакуль гаспадыня завіхалася і, здавалася, зусім не дзівілася майму з'яўленню, Левая Галава падступна шапнула:

— Бач ты, як людзі распусціліся, зусім страх згубілі! Вось бы цапнуць гэту пані за правае сцягно (вунь яно ў яе якое кругленькае, грэх нат не ўхапіць!) — адразу б смеласць сваю згубіла!

— Чаму ж за правае? — абурылася Правая Галава. — Можна і за левае, вялікай розніцы няма!

— Цыц! — крыкнула на іх Сярэдняя Галава. — Хіба не чулі, што пані да доктара збіраецца? Значыць, хварэе. А хварэе — значыць, лекуецца. А вы хіба не ведаеце, як сучасныя людзі лекуюцца, якое рознае паскудства, якую хімію п'юць? Патруціцца захацелі? Ды і няветліва так — яна нас, можна сказаць, ратавала, а мы яе — есці. Каву піце, нягоднікі!

Прысаромленыя галовы паслухмяна засёрбалі каву з кубкаў.

— Так, — зазірнула ў вітальню гаспадыня, — пан Цмок, я пайшла. Сеціва працуе, можаце глядзець, што пажадаеце. Адно прашу — не выторквайцеся з акна. Усё ж у мяне высокі паверх. Скуліцеся — галовы зноў паб'яце. Я праз гадзінку буду, тады як след вас пакармлю, качку з яблыкамі засмажу, — і пані адчыніла дзверы. — Ах, яшчэ забылася сказаць. Калі пабачыце ў вокнах

людзей у люльках — не палохайцеся. Гэта ў нас дом уцяпляюць, у спецыяльнае футра апранаюць. Вось будаўнікі-верхалазы па ўсім доме на люльках і коўзаюцца. Адна такая люлька вас, дарэчы, і ўратавала. Дык вы ўжо, зрабіце ласку, яшчэ і таму не выторквайцеся, каб будаўнікоў не напалохаць. І есці іх таксама не трэба, — строга прыгразіла яна пальчыкам Левай Галаве, — будаўнікоў у нас недахоп. Зацягнецца рамонт — жыхары дома будуць незадаволеныя, — дадала і знікла за парогам.

Каб цябе ліха! Пачула, аднак жа, шыпенне Левай Галавы гэта пані! Адна галава шыпела, а ўсім астатнім галовам сорам! Дасёрбалі каву, даелі ўсё, што было да яе пададзена.

— Бач ты, — летуценна сказала Правая Галава, — нават такая непрыемнасць, як аварыя ў нялётнае надвор'е, можа абярнуцца такім прыемным знаёмствам і смачным сняданкам!

На знак згоды Сярэдняя і Левая Галовы сыта зарохкалі і ўперыліся вачыма ў экран камп'ютара.

А там, Хлопчык, была адкрыта пошта з тваім лістом! Пішам табе і чакаем прыходу гаспадыні. Вельмі ўжо хочацца качкі з яблыкамі! А яшчэ хочацца даць інтэрв'ю! А найбольш — калі ўжо па шчырасці — хочацца зноў пабачыць тваю смелую Цётухну. Праўда-праўда, такіх больш за свой доўгі век ні разу не бачыў. Кабетам жа чарвяка пакажы, ці, да прыкладу, мыш або жабу — віскату наробяць такога, што бяды не абярэшся!

А то цэлага Цмока пабачыла — і хоць бы сабе што!..

І не толькі пабачыла, але і ратавала...

Ды яшчэ кавай напаіла...

Інтэрв'ю возьме...

У кватэры незнаёмца пакінула аднаго...

Слухай, Хлопчык, хто твая Цётухна?!

Раздумаўшыся над ейнай адвагай, можа, варта ўцякаць?

Падкажы, Хлопчык!

Гэта небяспечна — чакаць тваю Цётухну? Цмок.

Працяг у наступным нумары

● Літаратурныя старонкі

Міхайла СЛАБАШПІЦКІ

Ці далёка да Афрыкі?

Казка

Сядзеў Слаўка на яблыні і думаў пра Афрыку. Там у рэчках плаваюць кракадзілы, ходзяць пад спякотным сонцам сланы, ястрабамі гойсаюць па гушчарах тыгры, леапарды і пантэры...

Вось там сапраўднае жыццё!

Тут, у двары, сакочуць сонныя куры, мэкае на прывязі каза і нудзіцца ў будцы Пірат.

Тут адна самота і нуда!

Тут нават яблыкі не хутка саспеюць. Чакай і выглядай таго дня, калі ўжо іх нарэшце можна будзе есці. А там, за тысячы кіламетраў, мабыць, цэлы год яблыкі спелыя-спелыя вісяць сабе на дрэвах. Афрыка ўсё ж!..

Слаўка журботна пазяхнуў і заёрзаў. Галінка пад ім імгненна трэснула і хлапчына паляцеў долу.

Прызямліўся ў кукурузе, ды яшчэ з кіслым яблыкам у зубах.

З перапуду моцна яго прыкусіў, і аж сківіцы ў хлопца звяло. Быццам ад халоднай вады. Так звяло, што аж застагнаў Слаўка. Ажно Афрыку сапраўдную пабачыў. І кракадзілаў, і тыграў, і леапардаў, і пантэр — усіх пабачыў...

А тут яшчэ і пабіўся балюча. Заплакаў бы, але навокал нікога няма, каб пашкадавалі. Як быў бы хто побач, то, магчыма, і слёзы пайшлі б. А так, што дарэмна ваду ліць...

Самому, без увагі гледачоў і без спадзявання на спачуванне, чамусьці ніколі не хочацца плакаць.

Ляжаў у кукурузе, ажно пакуль пабітае месца не перастала балець і аскоміна з зубоў і сківіцы не сышла. І Афрыка яму ўжо не ўяўлялася. Ціха пагойдвала голлем яблыня, шапацела кукуруза. І пад гэтае шапаценне Слаўка задрамаў.

Разбудзіў яго голас Пірата.

Ён сярдзіта на некага гаўкаў.

Слаўка выпаўз з кукурузы і пайшоў на двор.

У веснічках стаяла незнаёмая жанчына.

— Гэта ты — Слаўка Бондар?

— Так.

— А я буду ў цябе настаўніцай. Мяне завуць Ганна Якаўлеўна.

Слаўка ведаў, што восенню пойдзе ў школу. Але ён не ведаў, навошта прыйшла настаўніца.

— А вы што, задаяце ўрокі? — спытаў Слаўка.

— Не, — усміхнулася настаўніца. — Да ўрокаў яшчэ рана. Я хаджу і знаёмлюся з тымі, каго буду вучыць.

Слаўка ажно ў струнку выцягнуўся пасля гэтых яе слоў. Нават на дыбачкі прыўзняўся, каб паказацца вышэйшым. Бо заперажываў, каб настаўніца не сказала: рана яшчэ ў школу. Такі ён ужо сярдзіты на сябе, што памалу расце. Самы нізкі ў дашкольнай групе. Але настаўніца не сказала, што Слаўка яшчэ малы.

— Хочацца вучыцца? — запыталася.

— Вельмі хочацца.

— А чаму вельмі хочацца?

— Бо ўсе мае сябры пойдуць у першы клас...

— І толькі з-за гэтага?

— Не толькі...

— Дык з-за чаго яшчэ?

Слаўка доўга думаў і адказаў:

— Бо ў школе пра Афрыку расказваюць.

— А цябе цікавіць Афрыка?

— Цікавіць, — адказаў Слаўка, і перад яго вачыма зноў паплылі ў рэчках кракадзілы, загойдаліся пад бліскучым, зіхоткім сонцам сланы, замільгацелі тыгры, леапарды і пантэры...

— Гэта вельмі добра, калі чалавека нешта цікавіць, — сказала Ганна Якаўлеўна. Сказала зусім па-даросламу. — А ты, як вырасцеш, Слаўка, можа быць, сапраўды некалі паедзеш у Афрыку...

— А да яе далёка? Да Афрыкі...

— Далёка, — адказала настаўніца і задумалася...

А пра што яшчэ яна думала, Слаўка не мог здагадацца.

— Да Афрыкі, хлопча, мусіць, гадоў з пятнаццаць твайго жыцця, — вымавіла Ганна Якаўлеўна словы, якіх ён зусім не зразумеў.

Ужо калі настаўніца пайшла, Слаўка пашкадаваў, што не спытаў, як гэта разумець.

Ён зноў залез на дрэва і думаў пра далёкую Афрыку.

А яго вусны раз за разам паўтаралі: «...гадоў з пятнаццаць твайго жыцця...»

Можа, вы падкажаце Слаўку, што значаць тыя загадкавыя словы настаўніцы?

Пераклад з украінскай Алеся КАРЛЮКЕВІЧА

● **Псі-факторыя**

Сакрэты добрых узаемаадносін з настаўнікамі

Напэўна, ты не раз задумваўся пра свае ўзаемаадносіны з настаўнікамі. Яны ж маглі б быць і лепшымі, ці не так? І ты ведаеш, што дрэнным адносінам паміж вучнем і настаўнікам адпавядаюць не самыя лепшыя адзнакі... А калі паміж вучнем і настаўнікам сяброўства і ўзаемаразуменне — хочацца цягнуць руку, адказваць ля дошкі і нават рабіць хатняе заданне.

І наадварот, пасля канфлікту з настаўнікам не хочацца ісці на яго ўрок, не кажучы пра тое, каб вучыць прадмет на выдатна.

Як жа пазбегнуць канфліктаў і непаразуменняў з настаўнікам? Як зрабіць так, каб ён змяніў сваё меркаванне пра цябе ў лепшы бок, нават калі ты меў неасцярожнасць правініцца, напрыклад, пару разоў «забыўся» пра хатняе заданне альбо наогул прыйшоў на ўрок непадрыхтаваным? Як палепшыць у такім разе свае адносіны з настаўнікам?

Лёгка!

Святлана СІТНІК.

Прытрымлівайся правілаў!

У любым грамадстве, куды б ты ні патрапіў, існуюць агульнапрынятыя правілы зносінаў. Незахаванне гэтых правілаў можа прывесці да не зусім прыемных наступстваў для парушальніка. Напрыклад, калі пастаянна перапыняць субяседніка, то, хутчэй за ўсё, ён неўзабаве знойдзе сабе іншага слухача. Грубасць выклікае грубасць, у адказ на пагардлівасць і непавагу мы таксама атрымаем мора негатыву. Чалавека, які пастаянна незадаволены жыццём і скардзіцца на ўсё і ўсіх, стараюцца абыходзіць бокам. Калі ты хочаш добрых адносінаў — прытрымлівайся простых правілаў этыкету. Гэта не складана.

Некаторыя вучні, да прыкладу, любяць размаўляць падчас урока. Так яны, па-першае, перабіваюць таго, хто ў гэты час гаворыць (таго ж настаўніка), па-другое, дэманструюць няўважлівасць да яго і да тых ведаў, якія настаўнік

спрабуе перадаць вучням. А ў адказ на заўвагу такія вучні могуць і агрызнуцца... а потым, на перапынку, скардзяцца на несправядлівы запіс у дзённіку альбо заніжаную (па іх меркаванні) адзнаку. Але ж усё гэта — адпаведныя наступствы неэтычных паводзін.

«Пастарайся адносіцца да людзей так, як хочаш, каб яны адносіліся да цябе» — мудрасць, праверанная часам. Успамінай яе на ўроках — гэта дапаможа табе пазбегнуць непрыемных сітуацый ва ўзаемаадносінах з настаўнікамі. Вазьмі аркуш паперы і напішы, як бы ты жадаў, каб да цябе ставіліся настаўнікі. Напрыклад, ты хочаш, каб заўважалі твае здольнасці, паважалі тваё меркаванне, слухалі, не перабіваючы, не асуджалі цябе за стыль адзення, былі справядлівымі да цябе...

Складзі таксі спіс сваіх пажаданняў. Ён неабходны не для таго, каб потым прад'яўляць яго, напрыклад, настаўніцы геаграфіі. Паглядзі на яго ўважліва — гэта тое, што ты павінен зрабіць сам у адносінах да сваіх настаўнікаў.

Праяўляй зацікаўленасць!

Калі ў цябе ёсць нейкае захапленне: футбол, напрыклад, ці камп'ютарныя гульні, табе прыемна, калі хтосьці падзяляе гэтае тваё захапленне ці проста праяўляе цікаўнасць да твайго хобі. Настаўнікі (за рэдкім выключэннем) любяць прадметы, якія выкладаюць. І ім таксама будзе прыемна, калі ты праявіш цікаўнасць да гістарычных падзей ці, скажам, хімічных злучэнняў.

Калі ты бачыш зацікаўленасць у вачах другога чалавека, як ты да гэтага адносішся? Зразумела ж, вельмі станоўча. Вывад? Хочаш добрых адносін з настаўнікам — праяві інтарэс да прадмета, які ён выкладае. Бо ў любой, нават самай, на першы погляд, нецікавай навуцы, заўсёды можна знайсці што-небудзь цікавае. Бо, калі б гэтага цікавага не было, які вучоны стаў бы вывучаць і развіваць гэтую суцэльную нудоту?

Як ты можаш праяўляць цікаўнасць да прадмета, каб твая настаўніца гэта заўважыла? Па-першае, своечасова выконваць хатняе заданне і здаваць яго ў тэрмін. Не лянуйся брацца за творчыя заданні — дарэчы, гэта добры спосаб атрымаць выдатную адзнаку. Па-другое, часцей задавай пытанні, удакладняй, а слухаючы адказы, згаджайся і злёгкуківай галавой: «Так, так, зразумела, вы маеце рацыю! Я поўнасцю з вамі згодны!»

Уважліва слухай настаўніка (альбо хоць выгляд рабі, што слухаеш!) Калі слухаеш — глядзі на настаўніка, а не ў акно. Навошта гэта патрэбна — ты зразумееш, калі правядзеш невялікі эксперымент са сваім сябрам альбо братам (сястрой), маці (бацькам). Сядзьце насупраць адно аднаго. Папрасі свайго субяседніка адвярнуцца ўбок (хай, напрыклад, ён разглядае шпалеры на сцяне ці фіранку на акне), і раскажы яму цікавую гісторыю, якая калісьці з табой адбылася. Паспрабуй — і ты зразумееш, як цяжка і непрыемна казаць, у той час, як твой субяседнік глядзіць не на цябе, а кудысьці ўбок.

Беражы свайго настаўніка — слухай яго ўважліва... ну, а ён, у сваю чаргу, гэта абавязкова заўважыць. І аднойчы пабярэжэ твой дзённік ад заўвагі ці дрэннай адзнакі...

Пазбягай канфліктаў

Ніякіх спрэчак, тым больш сварак з настаўнікам! Асобныя вучні лічаць прэстыжным нават паказаць сваю «крутасць» перад аднакласнікамі, калі пачынаюць спрачацца з настаўнікам на павышаных танах, адстойваючы свой пункт гледжання альбо нават спрабуючы навязаць настаўніку сваё меркаванне. Яны вельмі рызыкуюць, таму што могуць атрымаць адваротны вынік. Так, адна дзяўчынка 14-ці гадоў стала прад'яўляць свае прэтэнзіі да настаўніка гісторыі, лічачы, што ён заніжае ёй адзнакі. Тады настаўнік адразу ж выклікаў яе адказваць параграф. Высветлілася, што дзяўчынка вельмі дрэнна была падрыхтавана да ўрока і, вядома ж, атрымала яшчэ адну дрэнную адзнаку.

На наступным уроку канфлікт вучаніцы з настаўнікам атрымаў працяг... і, як вынік, у журнале з'явілася двойка. Так працягвалася некалькі ўрокаў, і кожны раз класны журнал насупраць прозвішча дзяўчынкі «папаўняўся» незадавальняючымі і дрэннымі адзнакамі. Потым надышоў канец чвэрці. І толькі тут наша «крутая» вучаніца апамяталася і зразумела сваю памылку. Цяпер яна ходзіць следам за настаўнікам і са слязьмі вымольвае ў яго магчымасць адказаць і выправіць свае адзнакі. О, гэта было вартае жалю відовішча!

Таму памятай: школа — не месца для войнаў паміж вучнямі і настаўнікамі. Мы прыходзім у школу дзеля таго, каб атрымаць веды, а настаўнік — каб гэтымі ведамі з намі падзяліцца. Магчыма, табе хочацца паказаць свой характар ці прадэманстраваць сваю смеласць перад аднакласнікамі. Для гэтага ёсць іншыя месцы — спартзал, да прыкладу. Настаўнік — чалавек мудры, вопытны, з нямалымі ведамі ў запасе — ён можа аказацца і разумнейшым, і хітрэйшым за цябе. Таму будзь асцярожным ды памятай, што лепш пазбегнуць канфлікту, чым потым пакутваць ад яго наступстваў.

Цяпер у цябе ёсць веды, якія дапамогуць табе ў адносінах з настаўнікамі. Але гэта быў толькі вусны ўрок — так сказаць, тэорыя. Надышоў час практычных заняткаў — дзейнічай, паважай сваіх настаўнікаў, цікаўся вучобай і не спрачайся па дробязях.

Святлана СІТНІК, псіхолаг

● Настаўніцкая на праслушцы

Чым вучні настаўнікаў раздражняюць

Інтэрактыўны праект новай «Бярозкі»!
Штомесяц з 2015-га!
Каб чытаць заўсёды, трэба падпісацца!
Індэкс: 74879.

Аднойчы мяне папрасілі прыйсці ў настаўніцкую, паставіць там дыктафон і запісаць, пра што гавораць настаўнікі.

Але ж было лета, і настаўніцкія не працавалі.

Тады я вырашыў запрасіць настаўнікаў маладых і старэйшых ды зрабіць так, каб яны пагаварылі паміж сабой.

Дзе ўзяць старэйшых? Вызваніць тых, якія яшчэ мяне вучылі!

А дзе малодшых? Го, дык у мяне палова ўніверсітэцкіх сяброў настаўнікамі працуе!

Старэйшыя настаўнікі ўсе як адзін не прыйшлі...

Так што суровы Віктар Лупасін у выніку сабраў настаўніцкую з трох сваіх сяброў: Сяргея Дубялевіча, Аксаны Ільіной і Бажэны Ганушкінай. Мы селі на ўтульныя канапы ў холе Нацыянальнай бібліятэкі і пачалі разважаць пра долю настаўніцкую і вучнёўскую.

А. І.: У мяне так змянілася ўражанне: калі я была вучаніцай, я думала, што мае дасягненні, мае поспехі — гэта вынік працы настаўніка, а мае няўдачы — вынік маіх недапрацовак. Калі ж стала настаўніцай, я зразумела, што, магчыма, наадварот!

Б. Г.: Дазволю сабе не пагадзіцца, таму што любы поспех — гэта справа не аднаго чалавека, тым больш не справа аднаго вучня, таму што калі ты ўкладваеш у вучня душу, то і атрымліваеш больш поспехаў, чым у тым выпадку, калі проста назіраеш за тым, як ён рэалізуе сябе. А вось наконт няўдач — гэта, безумоўна, справа настаўніка, таму што альбо ты не змог раскрыць гэтага вучня, альбо пэўным чынам матываваць яго. Аднак і ў тым, і ў другім, выпадку гэта справа абодвух.

С. Д.: Вельмі было б добра, калі б гэта разумелі ўсе. Каб і бацькі так думалі, і вучні! Таму што цяпер ёсць такі спажывецкі пункт погляду, што калі штосьці дрэнна, то, значыць, настаўнік не навучыў: адказнасць з вучня ў нейкай ступені здымаецца. Гэта цалкам няправільна.

А. І.: Больш за ўсё раздражняе ў вучнях іх незацікаўленасць працэсам навучання, то бок калі я вучылася — магчыма, гэта была мая спецыфічная асаблівасць, але мне было лягчэй зрабіць хоць што-небудзь, каб атрымаць нешта адрознае ад двойкі. А цяпер вучням прасцей не рабіць нічога. Вельмі часта сустракаецца гэта нават у разумных вучняў. Мне сумна бачыць, калі вучань, які здольны на большыя вынікі, не імкнецца нічога для гэтага рабіць. Я разумею, што некаторым акадэмічная адукацыя нецікавая, яны праяўляюць сябе ў нейкіх іншых сферах. Але калі ты бачыш, што чалавек здольны паказаць больш, але не робіць гэтага, бо яго цікавасці далей гульняў на тэлефоне не заходзяць, то гэта... сумна насамрэч.

С. Д.: Я лічу, што самае дрэннае — гэта не тое, што чалавек чагосьці не ведае. Самае дрэннае — гэта агрэсіўнае, ваяўнічае няведанне. Нашто гэта наогул, маўляў, трэба, якая ад гэтага ўсяго карысць і гэтак далей. Я лічу, што ў пераважнай большасці выпадкаў вучань, які пачынае дыктаваць настаўнікам, як гэта прымяняць на практыцы і гэтак далей, — не чалавек з практычным складам розуму, а чалавек, якому не трэба нічога абсалютна, і ён прыдумляе сабе ўніверсальную адмазку. Агрэсіўнае няведанне, прынцыповае нежаданне ўспрымаць нейкую інфармацыю, апроч вельмі абмежаванай і самай прымітыўнай, — гэта самае дрэннае, я лічу. Калі чалавек чагосьці не ведае ці нават лянуецца, гэта не самае дрэннае.

Б. Г.: Я раптам задумалася: нягледзячы на тое, што рамантычны арэол маёй прафесіі ўжо даўно знік, я раптам зразумела, што мяне больш за ўсё раздражняе вузкая скіраванасць сучасных вучняў. Таму што, пачынаючы дзесьці з сёмага-восьмага класа (часцей у гімназіях), вучань абірае сабе адзін прадмет, рыхтуецца да алімпіяды па гэтым прадмеце, і яго не цікавяць іншыя бакі школьнага жыцця. І гэта актыўна падтрымліваецца. Калі ён юны хімік — лічыцца, што яму не патрэбна ведаць мову, калі матэматык — лічыцца, што яму не трэба ведаць хімію. Гэта сапраўды звужае кругагляд нашых дзяцей, таму раздражняе не толькі ў вучнях, але і ў самой сістэме.

А. І.: Раней я казала, што мяне раздражняе, калі вучні нічога не робяць для атрымання адзнакі, але калі вучань нешта робіць толькі для таго, каб атрымаць нейкую адзнаку, і калі ты чуеш пытанне: «А чаму дзевяць?» — ну гэта проста... *(смяецца)*. «А чаму дзевяць, я ж усё зрабіла?» Ну, ёсць такія добрыя вучні, якія звычайна добра робяць, добра працуюць, але, калі яны прывыкнуць да пэўнай адзнакі (асабліва ў маленькіх гэта сустракаецца часта), а потым ты яму ставіш «сем», нават не за кантрольную, то чуеш: «ЯК СЕМ?!» Во звер, во лютуе! *(агульны смех)*. Таксама не вельмі прыемна.

С. Д.: Што датычыцца такіх вось вузкапрофільных вучняў-алімпіяднікаў — так, гэтая праблема існуе, гэта праўда, але, канешне ж, у першую чаргу менавіта ў ліцэях і гімназіях, бо калі, дапусцім, такі во алімпіяднік у звычайнай сярэдняй школе вучыцца, то ён звычайна «шматпрофільны», бо робіцца ў кожнай бочцы затычкай, груба кажучы. А калі ўзяць такую навучальную ўстанову, дзе шмат алімпіяднікаў, то сапраўды — у адной вузкай галіне. Але да выхаду на горад — гэта не алімпіяднікі. Таму што для таго, каб прайсці на горад і заняць апошняе месца, амаль нічога рабіць не трэба. Па ідэі, калі чалавек кажа, што ён матэматык, то ў ідэале гэта павінна азначаць, што матэматыку ён ведае выдатна, матэматыкай ён займаецца заўзята, а астатнімі прадметамі ён займаецца нар-маль-на. Насамрэч атрымоўваецца так: матэматыкай ён хаця б як-небудзь займаецца, а астатнімі прадметамі не займаецца наогул. Гэта ў пераважнай большасці.

Б. Г.: На астатнія прадметы ён у лепшым выпадку ходзіць.

С. Д.: Цяпер з гэтай праблемай змагаюцца. Тое, што ўвялі сярэдні бал атэстата, гэта, канешне, нічога не вырашае, у вялікай ступені прафанацыя, але ж хаця б якіясьці намаганні трэба будзе прыкладаць. Так што ў плане вузкай накіраванасці — гэта не бяда сучасных школьнікаў, і з гэтым крыху спрабуюць змагацца.

А. І.: Я хацела б такую заўважыць дэталь: калі я была школьніцай, рыхтавацца з настаўнікам да алімпіяды было ганаровай справай, гэта было — ух! А цяпер ты падыходзіш да вучня, кажаш: ну, можа, пойдзеш на алімпіяду, а ён: «А што мне за гэта будзе? Можа, вы мяне адпросіце з заняткаў? Можа, вы мне дазволіце не пісаць нейкую працу?» То бок, гэта цяпер не гонар...

С. Д.: Гэта калі трэба заткнуць вакансію на раён. Сапраўдныя алімпіяднікі з такіх людзей не атрымліваюцца.

З дыктафона Віктара ЛУПАСІНА
Пра што яшчэ размаўляюць настаўнікі, калі вучні іх не чуюць?

Даведайся на сайце* www.maladost.lim.by *(старонка «Бярозка»)